

AMBRUS MÁRIA

Prágai Quadriennálé, 1999

– időszakos használatra szánt tárgyak időszakos kiállítása –
feljegyzések

Prágában négyévenként nemzetközi kiállítást rendeznek a színházról.

Negyven-ötven ország próbál négyévente, egyenként láttelelet készíteni színházi életéről, majd bemutatni egy múlt század második felében készült kiállítási csarnok nagyjából húszezer négyzetméternyi területen. Az ideji kiállítás a kilencedik volt.

Egy kiállítás, mint elsősorban térben létező esemény, a színházi működés látható felszínét ragadja meg; a történések álló vagy mozgó képét és a környezetüket képező tárgyakat. Az eredeti összefüggésekből kiragadott tárgyak az országok rekeszeiben felhalmozva egy nagy nemzetközi raktárban kezdenek új kiállítási életet. Az érdekesítő és attraktív elrendezést hang- és fényhatások élénkítik.

A kiállítás 1999. évi magyar anyagának előkészítése és kidolgozása az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet feladata volt. Akkori vezetője 1998-ban Khell Zsolt díszlettervezőt választotta a kiállítás kurátorává. A magyar részvétel négy szekcióban történt – nemzeti, tematikus, építészeti, főiskolai kiállításrészek formájában. A nemzeti szekcióról szól majd az írás. A tematikus szekció az adott ország színházi történetének meghatározó alakja köré szervezett kiállítás – esetünkben Madách Imre *Az ember tragédiája* című műve előadásának díszlet- és jelmeztervezés története. A színházépítészeti szekció *Egy évszázad négy pályázata* címmel a Nemzeti Színház négy pályázati anyagát tette közzemlére. A főiskolai szekcióban a Magyar Képzőművészeti Főiskola díszlet- és jelmez szakos hallgatói léptek fel.

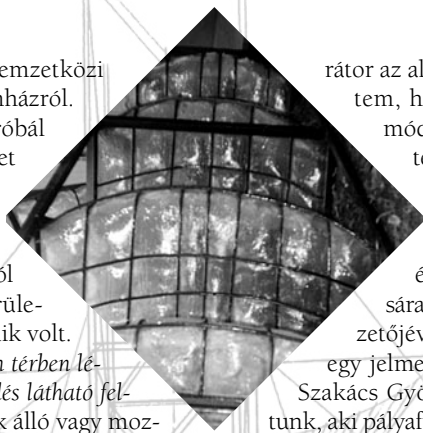
A nemzeti szekció jellegéről Khell Zsolt mint ku-

rátor az alábbiakat képzelte: „Azt terveztem, hogy a hagyományos kiállítási módoktól eltérve nem makettek, terveket, fotókat szeretnék látni, hanem egy teret, ami kitölti a rendelkezésre álló területet, önmagában is jelent valamit, és alkalmas jelmezek bemutatására. Megállapodtunk az Intézet vezetőjével abban, hogy egy díszlet- és egy jelmeztervező állítsa elő ezt a teret.

Szakács Györgyi jelmeztervezőre gondoltunk, aki pályafutása során mintegy háromszáz előadásban rendkívül változatos, sokoldalú jelmezvilágot teremtett, amit számos szakmai és művészeti díj elismert. Ambrus Mária díszlettervezőt azért javasoltam, mert egy rendező, állandó munkatársaként¹ egységes és sajátos látványvilágot alakított ki. Díszletei képzőművészeti installációkhoz hasonlóan kiállítási tárgyként is működhetnek. Azt képzeltem, hogy egy díszletének részletét, vagy nagyméretű makettjét, felére kicsinyített mását állíthatná ki.”

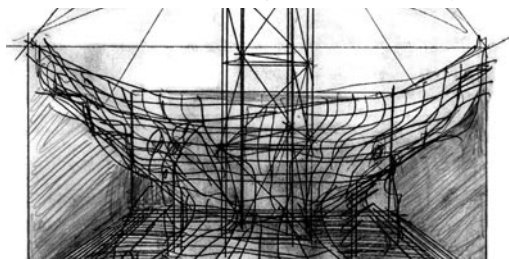
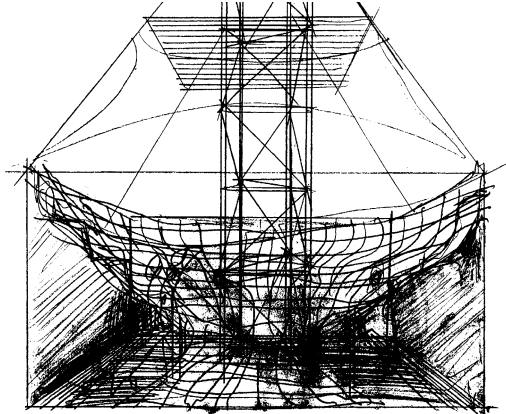
Én is ezt képzeltem, de olyan díszletet nem találtam, amelyik egykori, közvetlen, előadást szolgáló funkcióján túl egy kiállításon önmagában is elég jelentős, netán reprezentációs szereppel léphetne fel. Így megpróbáltam erre az alkalomra ilyesmit mesterségesen előállítani. Csakhogy a semmiből – a *túlzott szabadság ürességéből* – ez nagyon nehéz. Lehet, hogy darabot kellett volna választanom? A cél: kiállítás-díszlet-tárgy tervezése, mely – színházról szóló kiállítás lévén – a színházi ábrázolás módját ábrázoló tárgy.

A fogódzó adatok: három oldalán U alakban fehérrel vagy feketével körbefalazott kockák sorában egy 4x5x2,5 méter méretű üres tér. Jobbra Portugá-

¹ Sőt vele közösen!

lia, balra Mexikó, szemben Hollandia. Az acélsarnokról homályos emlék: nagyon magas és világos. Funkcionális követelménynek éreztem, hogy a térkockán a látogatók átmelessenek, hogy emeletes legyen, hogy érdemes legyen belemenni és rámászni; és akik erre vállalkoznak, azok változatos tér- és látványélményekhez jussanak. A kiállítandó ruháknak érdekes terepet, sokféle elhelyezkedési lehetőséget akartam nyújtani, annál is inkább, mivel ők hordozták az ember (a színművész) jelenlétét. Szakács Györgyi kiállított jelmezeit Werner Schwab *Elnöknök* című előadásából a darabban játszó színésznők életszerű mására (Szabó Cili alkotása) húz-

ta rá. Tehát megjelent a kiállításon Csákányi Eszter, Pogány Judit, Szirtes Ági és az öreg hölgy, Molnár Piroska panoptikum-szerűen, puha műanyagból.

Végül megkíséreltem saját dizlettervezői szokásaimat felhasználva megtervezni a kiállítási installációt. *Így lett a magyar kockában üveghegy vagy jéghegy vasvázon, üvegszálaspoliészterből; átlátszó felület, alatta-fölötte járhatóan, közepén torony építési állványból, fal- és padlóburkolat műszorból.* Az alkotmány alatt-fölött-mellett helyezkedtek el a műemberekkel teli és üres ruhák. Sikerült? Félig. Lehetetlen vállalkozás? Hiúság csapdája? Mi mást tehettem volna?

Mi mást tehettem volna? Az angol és a holland főiskolás szekció kiállításán jutott eszembe a válasz: olyan rekeszekre osztott tér volt mindkettő, amely önmagában is érdekes és jelentéssel bír, ugyanakkor rekeszeivel a többiek számára is helyeket teremtett a megnyilvánulásra.

A színházról kiállítást csinálni – az ideigleneség megduplázása volna? A színházból szabadult

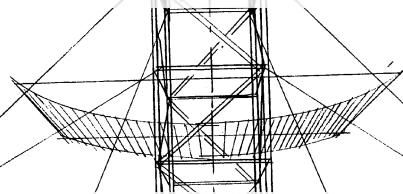
tárgyak fekete vagy fehér falakkal egymástól elrekesztve; billegő óriásnyúl, narancsokból épült forgó szoknya, hófehér német lelátó videofelvételek tanulmányozására – közlékeny, sőt bőbeszédű tárgyak. Talán ez a közlékenység teremtette a kiállítás sajátos egységességét, elmosva az országok, nyelvek, sőt világrészek korlátait? Furcsa, igazi globalizáció érzetét hagyta bennem a kiállítás – a színházi tárgyak nyelve nemzetközi.

A kiállítások üzenete él tovább, valószínűleg úgy, ahogy az emberre a környezete hat – legnagyobb része nem válik tudatossá. És mi lesz a kiállított tárgyak sorsa? Részben visszatérnek munkájukhoz. Raktáraikban pihennek tovább sokatmondó némaságukban, ha nem is légkondicionált pincékben, mint értékes műtárgyak, hanem egymás hegyén-hátán. A magyar nemzeti szekció installációja például romantikus környezetben, egy Krisztina körüti kis palota kertjében – valamire még jónak kell lennie.

Meg kell köszönnöm a bizalmat? A segítséget biztosan.²

Építés közben hátrálva az Egyesült Államok narancsgerezdekből álló kiállítóhelyének padlóburkolatába botlottam. Megragadtam a narancshéjtablót, oldalt néztem, mintha egy rendes képzőművészeti kiállításon lennék kis 10x10 cm méretű rézkarcok között. Sok kis kép, nagyon hasonlóak, aláírás: *A tenger asszonya*. Szerzőjük: Robert Wilson. Végül is a kiállítás egy kommunikációs forma.

Szakács Györgyivel együtt örültünk annak, hogy az emberek megálltak, be-, sőt felmentek a kiállított környezetbe.

² Khell Zsoltnak, a Kaposdizletnek és Vigyoriéknak a Múcsarnokból.